

Մ աշտոցի Ա րձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
WWW.SOURPHAGOP.ORG (17-րդ տարի)

Յունիս 2017 (ԻԴ տարի թիւ 10)

Այս թիւով.....

Յունիս Ամսուան Բացատրական
Տօնացոյց Էջ 1-7

Ս. Հոփսիմեանց Կոյսեր
Հոգեգալուստ՝ Պենտէկոստէ
Շարական Հոգեգալուստի
Եղիա մարգարէ
Սուրբ Մանէ
Սուրբ Նունէ
Տօն Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի
Մեծն Ներսէս Հայրապետ

Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի
2017-18 տարեշրջանի (38-րդ)
Վերամուտ՝ 17 Սեպտեմբեր 2017 Էջ 8



Ամսուան Համարը

«Ժողովուրդէն ոմանք մանուկներ
բերին Յիսուսի, որպէսզի Ձեռքը դնէ
անոնց վրայ, բայց աշակերտները
սաստեցին բերողները: Երբ Յիսուս
տեսաւ, բարկացաւ եւ սաստեց
աշակերտները ըսելով.

- Ձգեցէք որ մանուկները ինծի գան,
արգելք մի՛ ըլլաք անոնց, որովհետեւ
այդպիսիներուն է Աստուծոյ
արքայութիւնը: Լաւ գիտցէք, ով որ
Աստուծոյ արքայութիւնը չ'ընդունիր
փոքրիկ մանուկի մը պէս, հոն պիտի
չմտնէ»: *Մարկոս 10.13-15*

Կ...

Կիրակնօրեայ Դպրոց

Յունիս ամսուան բացատրական տօնացոյց

Կիր. 4	Հոգեգալուստ (Պենտէկոստէ), Բարեկենդան Եղիական Պահոց
Կիր. 11	Յիշատակ Եղիա մարգարէի
Բշ. 12	Ս. Հռիփսիմեանց Կոյսեր
Գշ. 13	Ս. Գայիանեանց Կոյսեր
Եշ. 15	Սրբոց Յովհաննու Կարապետին եւ Աթանազինեայ եպիսկոպոսին
Շբթ 17.	Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Ելն ի Վիրապէն)
Կիր. 18	Տօն Սրբոյ Էջմիածնի
Գշ. 20	Ս. Նունէ եւ Մանէ Կոյսեր
Շբթ. 24	Ս. Մեծն Ներսէս Հայրապետ եւ Խաղ եպիսկոպոս
Գշ. 27	Ս. Կոստանդիանոս եւ անոր մայրը Հեղինէ

Սուրբ Հռիփսիմեանց Կոյսեր

Հայաստանեայց եկեղեցոյ պատմութեան մէջ վասն հաւատքի նահատակութեան օրինակները անպակաս են: Այս օրինակներէն մէկն է Հռիփսիմէ անունով կոյս մը որ յաջողեցաւ հաւատքի ոյժով դիմադրել օրուան թագաւորին Տրդատ Գ.ին:



Ս. Հռիփսիմէ քրիստոնէայ հաւատացեալ մըն էր որ Հռոմի մէջ քրիստոնէաներու դէմ Դիոկղետիանոս կայսրին կողմէ կատարուած հալածանքներէն փախչելով կ'ապրէր Գայիանէ կոյսի գլխաւորած հաւատացեալ կոյսերու խումբին հետ: Այս խումբը հաստատուած էր Հնձաններ կոչուած վայրի մը մէջ, Վաղարշապատէն ոչ շատ հեռու:

Հայաստանի այդ ժամանակաշրջանի թագաւորը՝ Տրդատ Գ., որ այդ ժամանակ տակաւին հեթանոս էր, ուզեց ամուսնանալ Հռիփսիմէի հետ: Հռիփսիմէն անշուշտ մերժեց, որովհետեւ չէր ուզեր կին ըլլալ կռապաշտ թագաւորին: Հռիփսիմէի ժխտական կեցուածքին որպէս հետեւանք, թագաւորը սպաննել տուաւ ոչ միայն Հռիփսիմէն, այլ նաեւ Գայիանէն եւ անոր ընկերակիցները: Այս դէպքէն 9 օրեր ետք Խոր Վիրապէն ազատ արձակուած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ թաղեց նահատակները եւ զանոնք դասեց սուրբերու կարգին: Այսպէս, նահատակուած 37 կոյսերը կոչուեցան Հռիփսիմեանց կամ Գայիանեանց կոյսեր որոնք մեր եկեղեցիներէն ներս կը յիշատակուին Սուրբ Էջմիածնի տօնին նախորդող Երկուշաբթին եւ Երեքշաբթին:

Ստեփանոս Օրբելեանը կը գրէ թէ մինչեւ 13-րդ դար կաթողիկոսարանին մէջ կը պահուէին Հռիփսիմէի մասունքները, որոնք Հռոմկլայի գրաւման ժամանակ (1292) մամլուքները տարած են Եգիպտոս որպէս աւար: Հռիփսիմէի գերեզմանը կը գտնուի Էջմիածնի Սուրբ Հռիփսիմէ վանքին մէջ:

Հոգեգալուստ Պենտէկոստէ (50)

Հոգեգալուստը տեղի ունեցաւ Համբարձումէն 10 օրեր ետք եկող Կիրակի օրը: Ըստ Համբարձեալ Յիսուսի խոստումին, Սուրբ Հոգին հրեղէն լեզուներու պէս հանգչեցաւ Առաքեալներուն վրայ, որոնք զօրութեամբ լեցուեցան, եւ տարբեր լեզուներ խօսելու կարողութիւնը ունեցան: Այսպիսով կրցան Քրիստոսի Աւետարանը քարոզել Աշխարհի տարբեր երկիրներէն ժամանած հրեաներուն, որոնք եկեր էին Պենտէկոստէ (Չասիկէն 50 օրեր ետք նշուող) երկու տօները տօնելու ա. Առաջին հունձքը Տիրոջ նուիրելու Տօնը.

բ. Մինա լերան վրայ Աստուծոյ տասնաբանեայ պատուիրաններուն տուչութեան: Նկատելով որ Քրիստոսի յարութիւնը եւ Հոգեգալուստը տեղի ունեցան Մէկշաբթի օրը, Մէկշաբթին դարձաւ Տէրունի օր եւ կոչուեցաւ Կիրակի:

ՇԱՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՄՏԻ

– Օրհնութիւն –

Առաքելոյ աղանոյ իջանելով մեծաձայն հընչամբ ի բարձանց,
Ի նմանութիւն լուսոյ փայլման հրազինեաց անկիզելի զաշակերտան,
Մինչդեռ նըստէին ի սուրբ վերնատանն:

Աննիրական աղանի, անքըննելի որ քննէ ըզխորս Աստուծոյ.
Չոր առեալ ի Հօրէ պատմէ զահաւոր եւ ըզմիւսանգամ գալուստն.
Չոր քարոզեցին համագոյական:

Օրհնութիւն ի բարձունս, ելողին ի Հօրէ Հոգւոյն սըրբոյ.
Որով առաքեալքն արբեցան անմահական բաժական,
Եւ հրաւիրեցին զերկիրս ի յերկինս:

ԹԱՆԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երկնառաքեալ Աղանին, բարձրաձայն հնչամբ իջաւ Աստուծմէ
Փայլուն լոյսի նմանութեամբ, անսպառ կրակով զինեց աշակերտները.
Երբ նստած էին ի սուրբ վերնատուն:

Աննիրական աղանին, որ կը քննէ խորքերն Աստուծոյ,
Հօրմէն իմացած կը պատմէ ահաւոր եւ միւսանգամ գալուստն,
Չոր որպէս համագոյ (Հօր եւ Որդւոյ) քարոզեցին:

Օրհնութիւն երկինքին, Հօրմէ Բխող Սուրբ Հոգիին.
Որով առաքեալներ լեցուեցան, որպէս անմահ բաժակէն.
Եւ հրաւիրեցին երկիրս դէպի երկինք:

Եղիա մարգարե

Հին Կտակարանի մեծ մարգարեներեն է, որ յայտնի է Տիրոջ հանդէպ ունեցած իր հաւատարմութեամբ, հաւատուրաց Աքաաբ թագաւորի ու անոր կռապաշտ Յեզաբել թագուհիի կողմէ Իսրայէլի մէջ սերմանուած կռապաշտութեան դէմ նախանձախնդիր պայքարով:

Եղիա մարգարեն ապրած է եւ գործած է Քրիստոսէ առաջ 9-րդ դարուն: Անոր մասին կը պատմուի Գ. Թագաւորաց (17-18) եւ Դ. Թագաւորաց (1-2:1-15) գիրքերուն մէջ, անոր անունը կը յիշատակեն նաեւ աւետարանիչները:

Յիսուսի այլակերպութեան ընթացքին (Մատթ. 17.1-13, Մար. 9.2-13, Ղուկ. 9. 28-36) գրուած է.

«Եւ ահա երեւցան Մովսէսն ու Եղիան, որոնք կը խօսէին Յիսուսի հետ»...: ...Այն ատեն աշակերտները հարցուցին Յիսուսի.

- Հապա ինչո՞ւ Օրէնքի ուսուցիչները կ'ըսեն թէ նախ Եղիան պէտք է գայ:

Յիսուս պատասխանեց.

- Ճիշդ է, Եղիան նախ գալով՝ պիտի պատրաստէ ամէն ինչ. բայց գիտցէք որ Եղիան արդէն իսկ եկած է...: Այս ատեն աշակերտները հասկցան թէ Յովհաննէս Մկրտիչի մասին կը խօսէր ան»:

Գ. Թագաւորաց գիրքին մէջ կը կարդանք, թէ ինչպէս Եղիան, իբրեւ Աստուծոյ խօսքի ճշմարիտ բանբեր, աստուածային տնօրինութեամբ յայտնուած է հաւատուրաց Աքաաբի առջեւ եւ յայտարարած է սպասուող երաշտի մասին:

Եղիա Աքաաբն ու ժողովուրդը գիտակցութեան բերելու համար Աստուծմէ խնդրեց որ անձրեւը կեցնէր: Երեք ու կէս տարի ետք Եղիա Կարմեղոս լեռը կանչեց թագաւորը, եւ բազմահազար ժողովուրդին առջեւ ծաղրեց կուռքերն ու չաստուածները, ամօթահար ըրաւ անոնց պաշտօնէաները, աղօթեց եւ խնդրեց Աստուծմէ որ երկինքէն կրակ իջեցնելով այրէր իր գոհը, ընդունէր իր աղօթքը եւ անձրեւ ղրկէր երկրին: Աստուած ընդունեց Եղիային աղօթքը, երկինքէն կրակ իջեցնելով այրեց մատուցուած գոհը եւ ապա անձրեւ ղրկեց, ու բոլոր բազմութեան յայտնի եղաւ թէ միայն Եհովան է ճշմարիտ Աստուածը եւ կուռքերը փուճ են:

Եղիա մարգարէին վերագրուած է զանազան հրաշագործութիւններ. թէ ինչպէս աստուածային զօրութեամբ անպակաս պահեց այրի կնոջ ալիւրի ու իւղի ամանները, Յարութիւն տուաւ անոր մահացած որդւոյն եւ այլն:

Եղիան մահ չտեսաւ այլ երկինք վերցուեցաւ.

«Երբ անոնք (այսինքն Եղիան եւ Եղիսէն) խօսելով կ'երթային, ահա՛ կրակէ կառք մը եւ կրակէ ձիեր երեւցան, զանոնք իրարմէ զատեցին ու Եղիա մրրիկով երկինք բարձրացաւ»: (Դ. Թագ. 2.11)

Սուրբ Նունեն և Մանեն Հոփսիսիմեանց կոյսերու խումբէն էին, որ Դիոկղետիանոս կայսեր հալածանքներու ժամանակ թողեր էին Հռոմս ու եկեր հասեր էին Հայաստան: Սակայն այս երկու կոյսերուն Տիրոջ կողմէն նախախնամուած չէր նահատակուիլ իրենց հաւատակիցներուն հետ:

Սուրբ Մանէն Հայաստան հասած 37 կոյսերէն զատուելով՝ կը հեռանայ դէպի Եկեղեաց գաւառի Սեպուհ լեռը, ուր փակուելով քարայրի մը մէջ՝ ճգնաւոր կեանքով կ'ապրի: Այսպէս Մանէ կոյսը հրեշտակային կեանքով, աղօթքով և աստուածային միփթարութեամբ զօրացած ապրեցաւ այդ քարայրին մէջ, որ հետագային իր անունով կոչուեցաւ «Մանէի այր»: Հետաքրքրական պատմութիւն մը կը հաղորդուի Մանէի վարքագրութեան մէջ իր կեանքի վերջին օրերու մասին: Այդ ժամանակաշրջանին Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչն ալ կը կամենայ հեռանալ և իր կեանքի վերջին օրերը ապրիլ առանձնութեան մէջ: Այդ ներշնչումով Հայոց հայրապետը կու գայ Դարանաղեաց լեռներ և իբրև բնակութեան վայր կ'որոշէ Սեպուհ լեռան քարայրը, ուր կը ճգնէր Մանէն: Երբ կը մօտենայ այրին, Մանէի ձայնը կը լսուի, որ կը պատուիրէ Սուրբ Գրիգորին երեք օրէն վերադառնալ իր ընտրած քարայրի մօտ: Կատարելով սուրբի ցանկութիւնը՝ Հայրապետը կը վերադառնայ երեք օրէն և սրբուհին վախճանած գտնելով՝ սաղմոսներ ըսելով կը թաղէ զայն քարայրին մէջ (323 թ.): Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Սուրբ Նունէ կոյսը (վրացական աղբիւրներուն մէջ՝ Նինօ) հայոց Տրդատ թագաւորի հալածանքներէն ազատուելով՝ կը մեկնի Վրաստան, Մծխիթա մայրաքաղաքը, ուր կը շարունակէ ապրիլ սրբակենցաղ աղօթական կեանքով և քարոզելով, որուն որպէս արդիւնք ընդհանուր ժողովուրդի դարձի պատճառ կը դառնայ: Հոչակ կը ստանայ իր գործած հրաշքներու և բարեգործութիւններու պատճառով՝ կոյսը կը տարուի արքունիք, ուր կը բժշկէ հիւանդ թագուհին, ապա, հրաժարելով բոլոր թանկարժէք նուէրներէն, կը քարոզէ Տիրոջ Աւետարանը: Միհրան թագաւորը ևս, անմիջապէս իր վրայ զգալով իրեն անձանօթ Աստուծոյ զօրութիւնը, դարձի կու գայ: Աւետարանը կը քարոզուի նաև երկրի մեծամեծերուն: Այս բոլորին որպէս արդիւնք Նունէի խորհուրդով պատուիրակութիւն կ'առաքուի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի և Տրդատ թագաւորի խնդրանքով, որ հոգևորականներ ուղարկեն իրենց երկիրը մկրտութիւններ կատարելու և սպասաւորելու ժողովրդին: Այսպիսով սուրբ Նունէն կը դառնայ Վրաստանի առաքելուհին: Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Տօն Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի

Հայոց եկեղեցւոյ մեծ տօներէն է Սբ. Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքով Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի հիմնադրման տօնը: Ըստ աւանդութեան Խոր Վիրապի բանտարկութենէն դուրս գալէ ետք, Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ կը տեսնէ նշանաւոր տեսիլքը, ուր Միածինը, ողողուած հրաշափառ լոյսով, կ'իջնէ երկինքէն եւ ոսկէ ուռնով կը զարնէ Սանդարամետի գետնափոր մեհեանը՝ ցոյց տալով այն տեղը, ուր պէտք է կառուցուէր հայոց սուրբ հաւատքի տաճարը: Այստեղէն է յառաջացած «Էջմիածին» անունը, այսինքն էջ՝ (գրաբար) իջաւ Միածինը:

Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչը իր տեսիլքը կը պատմէ հայոց Տրդատ թագաւորին: Արքայի հովանաւորութեամբ կը կառուցուի Սբ. Էջմիածնի Աստուածածնին նուիրուած Կաթուղիկէ Մայր Տաճարը: Քրիստոսի իջման տեղն ալ կառուցուած է Իջման Սբ. Սեղանը:

Էջմիածնի կառուցման աշխատանքներուն ժողովուրդի հետ մասնակցած են նաեւ Տրդատ թագաւորը եւ Աշխէն թագուհին: Ըստ Մաղաքիա պատրիարք Օրմանեանի Ծիսական բառարանին «կաթուղիկէ» կը նշանակէ աթոռանիստ մայր եկեղեցի, եւ այս անունը յատուկ տրուած է Էջմիածնի Մայր տաճարին: Սակայն մէկ այլ իմաստով կաթուղիկէ են անուանուած գմբէթ ունեցող բոլոր եկեղեցիներն ընդհանրապէս, իսկ աստուածաբանութեան մէջ այդ անուանումը համարուած է եկեղեցւոյ ընդհանրականութեան խորհրդապատկերը:

Այս երեք իմաստներն ալ կը համապատասխանեն Էջմիածնի Մայր Տաճարին, քանի որ այն աթոռանիստ եկեղեցի է, գմբէթաւոր եւ ընդհանրական է բոլոր հաւատացեալներու համար: Կաթուղիկէ Սբ. Էջմիածնի տօնը կը նշուի Սբ. Զատիկէն 64 օրեր ետք կամ Հոգեգալստեան կիրակիին յաջորդող երկրորդ Վիրակին:

Տօնի օրը կը մատուցուի Սբ. Պատարագ, իսկ ժամերգութիւններու ընթացքին այլ շարականներու հետ կ'երգուի նաեւ «Էջ Միածինն ի Հօրէ» շարականը, որ գրած է 8-րդ դարու կաթողիկոս Սահակ Զորափորեցին:

Շարականը Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքի եւ տաճարի կառուցման մասին է:



Էջմիածնի Ս. Հռիփսիմէ Վանքը



Էջմիածնի Ս. Գայիանէ Վանքը



Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճար

Մեծն Ներսէս Հայրապետ



Ս. Մեծն Ներսէս պատարագ մատուցելու պահուն:
Երևան Ձեռ. 2639 էջ 250ա Ժողովածու 1672թ.
Ամբողջու վանք: Ծաղկող՝ Մահակ Վանեցի

Սուրբ մեծն Ներսէս Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի թորան թոռն է: Ան ուսանած է Կեսարիոյ մէջ: Հայրենիք վերադառնալէ ետք, Արշակ Բ. թագաւորը զինքը նշանակէ արքունի սենեկապետ, այնուհետեւ անոր շնորհելով հոգեւոր բոլոր աստիճանները, 353 թուին զինք կ'ուղարկէ Կեսարիա՝ օծուելու հայոց կաթողիկոս: Ըստ աւանդութեան՝ այնտեղ անոր հետ կը ձեռնադրուի նաեւ Սուրբ Բարսեղ Կեսարացին:

Մեծն Ներսէս կաթողիկոսական իր պաշտօնին գլուխն անցնելով մեծ բարեկարգութիւններու ձեռնարկեց: Անհամար վանքերու, դպրոցներու, որբանոցներու հիմնադրութիւնը իր աշխատանքին մէկ բաժինն էր: Ան կազմակերպեց հայ եկեղեցական դասը, ամէն կողմ քահանաներ, եպիսկոպոսներ եւ քարոզիչներ դրկելով: Կանոնաւորեց եկեղեցիներու արարողութիւնները եւ օրեր ու ժամեր նշանակեց անոնց գործադրութեան համար: Իր գահակալութեան ընթացքին Ս. Ներսէս

պայքարեցաւ պարսկական ազդեցութեան դէմ, արգիլելով պարսկերէնի ուսուցումը: Բացաւ նոր դպրանոցներ, որոնցմով նպաստեց թուլացած քրիստոնէական աւանդութիւններու վերահաստատման: Ան ամէն կերպով հոգ տարաւ, որպէսզի եկեղեցւոյ պաշտօնէաները զինուին գիտութեամբ եւ աստուածային իմաստութեամբ: Ս. Ներսէսի օրով մեծ ծաղկում ապրեցաւ վանականութիւնը: Կառուցուեցան բազմաթիւ վանքեր ու եկեղեցիներ, որոնցմով լեցուեցաւ ողջ Հայոց աշխարհը:

Սուրբ Հայրապետը մեծ էր իր աղքատասիրութեամբ. ան երբեք ճաշի կամ ընթրիքի չէր նստեր առանց սեղանակից ունենալու աղքատներն ու կոյրերը, անդամալոյծներն ու ցաւազարները: Ան կը սիրէր անձամբ սպասաւորել ու դարմանել զանոնք:

371 թուին, երբ պարսից Շապուհ Բ. արքան մեծաքանակ զօրքով ներխուժեց Հայաստան, Ս. Ներսէսը ճակատամարտէն առաջ քաջալերեց Հայ մարտիկները, որ աներկիւղ եւ հաւատքով զինուած մարտնչին թշնամիին դէմ: Ինքը, բարձրանալով Նպաստ լերան գագաթը, մարտի ընթացքին բազկատարած կ'աղօթէր, մինչեւ որ հայոց զօրքը լիակատար յաղթանակ տարաւ:

Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի
2017-18 տարեշրջանի (38-րդ)

Վերամուտ՝
17 Սեպտեմբեր 2017